

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

ดนตรี-นาฏศิลป์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ผู้เรียบเรียง

ดุษฎี มีป้อม ศษ.บ., ศศ.ม.

นิลวรรณ ถมั่งรักษ์สัตว์ ศษ.บ. (เกียรตินิยม), กศ.ม.

ผู้ตรวจ

เวณิกา บุณนาค ศษ.บ.

ประเมษฐ์ บุญยะชัย ศษ.บ., ศศ.ม.

ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์ กศ.บ., ศศ.ม.

บรรณาธิการ

สุระ ดามาพงษ์ กศ.บ., กศ.ม.

ทวีศักดิ์ จริงกิจ ศป.บ., ศศ.ม.

สุจินันท์ กาญจนรัตน์ ศษ.บ. (เกียรตินิยม)

ธนภัทร ภูราศรี ศป.บ.

ผลิตและจัดจำหน่ายโดย บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

วัฒนาพานิช สำราญราษฎร์

216-220 ถนนบำรุงเมือง แขวงสำราญราษฎร์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

โทร. 02 222 9394 • 02 222 5371-2 FAX 02 225 6556 • 02 225 6557

email: info@wpp.co.th

ดนตรี-นาฏศิลป์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย
ห้ามละเมิด ทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่
ส่วนหนึ่งส่วนใด เว้นแต่จะได้รับอนุญาต

ผู้เรียบเรียง

ดุชะฎี มีป้อม

นิลวรรณ ถมักรักษ์สัตว์

ผู้ตรวจ

เวณิกา บุญนาค

ประเมษฐ์ บุญยะชัย

ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์

บรรณาธิการ

สุระ ดามาพงษ์

ทวีศักดิ์ จริงกิจ

สุจินันท์ กาญจนรัตน์

ธนภัทร ภูราศรี

ISBN 978-974-18-6001-2

พิมพ์ที่ บริษัท โรงพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด นายเรวัชชัย จงพิพัฒนสุข กรรมการผู้จัดการ

คำนำ

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน **ดนตรี-นาฏศิลป์** ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เล่มนี้จัดทำขึ้นตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมีเป้าหมายให้นักเรียนและครูผู้สอนใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามสาระ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลางที่หลักสูตรกำหนด รวมทั้งพัฒนานักเรียนให้มีสมรรถนะสำคัญตามที่ต้องการทั้งด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี ตลอดจนพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทำประโยชน์ให้สังคม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมไทยและสังคมโลกได้อย่างมีความสุข

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน **ดนตรี-นาฏศิลป์** เล่มนี้ยึดแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้หลักการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจธรรมชาติของดนตรี-นาฏศิลป์ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยพัฒนานักเรียนแบบองค์รวมอยู่บนพื้นฐานของการบูรณาการความคิดรวบยอด ที่เน้นให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยกระบวนการที่เน้นการปฏิบัติ (Active Learning) และเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-based Learning) ซึ่งเน้นการเรียนรู้ให้ตรงกับรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Styles) เน้นทักษะที่สร้างเสริมความเข้าใจที่คงทนของนักเรียน ซึ่งเป็นผลลัพธ์ปลายทางที่ต้องการให้เกิดตามหลักสูตร

การจัดทำหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน **ดนตรี-นาฏศิลป์** เล่มนี้คณะผู้จัดทำซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาและการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ได้กำหนดหน่วยการเรียนรู้ให้ครอบคลุมสาระดนตรี-นาฏศิลป์ และกิจกรรมเสนอแนะ โครงการ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และคำถามทบทวนให้สมบูรณ์อยู่ในเล่มเดียว

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน **ดนตรี-นาฏศิลป์** เล่มนี้จะสนับสนุนให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ด้านดนตรี-นาฏศิลป์ และสนับสนุนการปฏิรูปการเรียนรู้ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

คณะผู้จัดทำ

คำชี้แจง

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน **ดนตรี-นาฏศิลป์** ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย

1. **ตัวชี้วัดช่วงชั้น** ระบุตัวชี้วัดซึ่งเป็นเป้าหมายในการพัฒนานักเรียนที่สอดคล้องกับเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้
2. **ผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้** เป็นการรวบรวมเนื้อหาแต่ละหน่วยมาจัดระเบียบ แสดงความเชื่อมโยงของเนื้อหาในหน่วยนั้น ๆ
3. **ประโยชน์จากการเรียน** นำเสนอไว้เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนนำความรู้และทักษะจากการเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน
4. **คำถามนำ-กิจกรรมนำ** (ลองคิด ลองตอบ) เป็นคำถามหรือสถานการณ์ที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ ต้องการที่จะค้นหาคำตอบ
5. **เนื้อหา** ตรงตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดช่วงชั้น และสาระการเรียนรู้แกนกลาง
6. **ความรู้เสริม/เกร็ดความรู้** (ดนตรีน่ารู้ นาฏศิลป์น่ารู้) เป็นความรู้เพื่อเพิ่มพูนให้นักเรียนมีความรู้กว้างขวางขึ้น
7. **แหล่งค้นข้อมูล** เป็นแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ หนังสือ สถานที่ บุคคล เป็นต้น เพื่อให้ นักเรียนศึกษาค้นคว้าเนื้อหาที่สอดคล้องกับเรื่องที่เรียน
8. **กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้** (ฝึกฝนดนตรี ฝึกฝนนาฏศิลป์) เป็นกิจกรรมที่กำหนดไว้เมื่อจบเนื้อหาแต่ละช่วงแต่ละตอน เพื่อให้ นักเรียนได้ปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่หลากหลาย ใช้แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับเนื้อหา เหมาะสมกับวัย สะดวกในการปฏิบัติ กระตุ้นให้นักเรียนได้คิด และส่งเสริมให้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม
9. **สรุป** ได้สรุปเนื้อหาไว้หลายรูปแบบ เพื่อเป็นการทบทวนความรู้หรือเรียนกว้าง ๆ อย่างรวดเร็ว
10. **กิจกรรมเสนอแนะ** เป็นกิจกรรมเสนอแนะให้นักเรียนได้ปฏิบัติ เพื่อพัฒนาทักษะการคิด การวางแผน และการแก้ปัญหาของนักเรียน

11. **โครงการ** เป็นการให้นักเรียนปฏิบัติโครงการ โดยเสนอแนะหัวข้อโครงการและแนวทางการปฏิบัติ
12. **การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน** เป็นกิจกรรมที่เสนอแนะให้นักเรียนได้นำความรู้ ทักษะไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
13. **คำถามทบทวน** เป็นคำถามเพื่อทบทวนผลการเรียนรู้ของนักเรียน
14. **บรรณานุกรม** เป็นรายชื่อหนังสือ เอกสาร เว็บไซต์ที่ใช้ประกอบการเขียน
15. **อภิธานศัพท์** เป็นคำสำคัญที่แทรกอยู่ในเนื้อหาซึ่งพิมพ์ด้วยสีชมพูและนำมาจัดเรียงตามลำดับตัวอักษรและอธิบาย

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การถ่ายทอดอารมณ์

และความรู้สึกของ

ผลงานดนตรี..... 1

ตัวชี้วัดช่วงชั้น	1
ผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้.....	1
ประโยชน์จากการเรียน	1
ลองคิด ลองตอบ.....	1

1. เกณฑ์ในการประเมินผลงาน

ทางดนตรี..... 2

1.1 เกณฑ์ในการประเมินคุณภาพ ของผลงานทางดนตรี.....	2
1.2 เกณฑ์ในการประเมินคุณค่า ของผลงานทางดนตรี	4
ฝึกฝนดนตรี	4

2. การถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก

ของงานดนตรีจากแต่ละวัฒนธรรม 5

2.1 วัฒนธรรมดนตรีภาคเหนือ	5
2.2 วัฒนธรรมดนตรีภาคใต้.....	7
2.3 วัฒนธรรมดนตรีภาคกลาง.....	8
2.4 วัฒนธรรมดนตรีภาคอีสาน	10
ฝึกฝนดนตรี	11

3. การประยุกต์ใช้ดนตรีกับชีวิตประจำวัน... 12

3.1 ดนตรีกับการผ่อนคลาย	12
3.2 ดนตรีกับการพัฒนามนุษย์	12
3.3 ดนตรีกับการประชาสัมพันธ์.....	14
3.4 ดนตรีกับการบำบัดรักษา.....	14

3.5 ดนตรีกับธุรกิจ 17

3.6 ดนตรีกับการศึกษา 19

ฝึกฝนดนตรี.....	21
แหล่งค้นข้อมูล.....	21
สรุป.....	22
กิจกรรมเสนอแนะ.....	24
โครงงาน.....	25
การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ...	25
คำถามทบทวน	25

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 บทบาทและ

การอนุรักษ์ดนตรี....26

ตัวชี้วัดช่วงชั้น	26
ผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้.....	26
ประโยชน์จากการเรียน	26
ลองคิด ลองตอบ.....	26

1. บทบาทดนตรีในการสะท้อนสังคม 27

1.1 ค่านิยมของสังคม ในผลงานดนตรี	28
1.2 แนวความคิดของสังคม ในผลงานดนตรี	32
ฝึกฝนดนตรี.....	33
1.3 ความเชื่อของสังคม ในผลงานดนตรี	34
ฝึกฝนดนตรี.....	36
ฝึกฝนดนตรี.....	38

2. แนวทางและวิธีการในการส่งเสริม

อนุรักษ์ดนตรีไทย..... 39

2.1 แนวทางและวิธีการในการส่งเสริม	
อนุรักษ์ดนตรีไทยของนักเรียน ...	39
2.2 แนวทางและวิธีการในการส่งเสริม	
อนุรักษ์ดนตรีไทยในฐานะ	
ประชาชนทั่วไป	40
ฝึกฝนดนตรี	41
แหล่งค้นข้อมูล	41
สรุป	42
กิจกรรมเสนอแนะ	44
โครงงาน	44
การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ...	44
คำถามทบทวน	44

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การแสดงพื้นเมือง ...46

ตัวชี้วัดช่วงชั้น	46
ผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้	46
ประโยชน์จากการเรียน	46
ลองคิด ลองตอบ	46

1. การแสดงพื้นเมืองภาคต่าง ๆ..... 47

1.1 ลักษณะของการแสดงพื้นเมือง ...	47
1.2 ลักษณะเฉพาะของการแสดง	
พื้นเมืองภาคต่าง ๆ	48
1.3 ระบายสีภาค	51
ฝึกฝนนาฏศิลป์	59

2. การอนุรักษ์นาฏศิลป์กับภูมิปัญญา

ท้องถิ่น	60
2.1 ศาสนาและความเชื่อ	60
2.2 ประเพณีและวัฒนธรรม	60
2.3 ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม	61

2.4 วิธีชีวิตและการประกอบอาชีพ

ของคนในท้องถิ่น	62
-----------------------	----

2.5 วิธีการอนุรักษ์นาฏศิลป์กับภูมิปัญญา

ท้องถิ่น	62
ฝึกฝนนาฏศิลป์	63
แหล่งค้นข้อมูล	63
สรุป	64
กิจกรรมเสนอแนะ	65
โครงงาน	66
การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ...	66
คำถามทบทวน	66

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การสร้างสรรค์และ

ประเมินคุณภาพของ

การแสดงนาฏศิลป์... 67

ตัวชี้วัดช่วงชั้น	67
ผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้	67
ประโยชน์จากการเรียน	67
ลองคิด ลองตอบ	67

1. การประดิษฐ์ทำรำ 68

1.1 คุณสมบัติของผู้ประดิษฐ์ทำรำ	70
1.2 หลักสำคัญในการประดิษฐ์	
ทำรำเป็นคู่	70
1.3 หลักสำคัญในการประดิษฐ์ทำรำ	
เป็นหมู่	93
นาฏศิลป์น่ารู้	103
ฝึกฝนนาฏศิลป์	103

2. การสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์104

2.1 การจัดการแสดงในวันสำคัญ	
ของโรงเรียน	105
2.2 การสร้างสรรค์ชุดการแสดง	
ประจำโรงเรียน	106
ฝึกฝนนาฏศิลป์	106

3. การประเมินคุณภาพของการแสดง ...107

3.1 การประเมินคุณภาพ

ด้านการแสดง107

3.2 การประเมินคุณภาพองค์ประกอบ

ของการแสดง108

ฝึกฝนนาฏศิลป์..... 108

แหล่งค้นข้อมูล..... 108

สรุป..... 109

กิจกรรมเสนอแนะ..... 111

โครงงาน..... 111

การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน . 111

คำถามทบทวน 112

❁ บรรณานุกรม113

❁ อภิธานศัพท์.....116

การถ่ายทอดอารมณ์ และความรู้สึกของ ผลงานดนตรี

ตัวชี้วัดขั้นต้น

1. สร้างเกณฑ์สำหรับประเมินคุณภาพการประพันธ์และการเล่นดนตรีของตนเองและผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม (ศ 2.1 ม. 4-6/6)
2. เปรียบเทียบอารมณ์และความรู้สึกที่ได้รับจากงานดนตรีที่มาจากวัฒนธรรมต่างกัน (ศ 2.1 ม. 4-6/7)
3. นำดนตรีไปประยุกต์ใช้ในงานอื่น ๆ (ศ 2.1 ม. 4-6/8)

แก่นโหนดสาระการเรียนรู้

ประโยชน์จากการเรียน

รู้วิธีการและสามารถสร้างเกณฑ์สำหรับประเมินผลงานทางดนตรีของตนเองและผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม รู้จักเปรียบเทียบวิธีการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของงานดนตรีในแต่ละวัฒนธรรม และรู้จักแนวทางในการนำความรู้ความสามารถทางดนตรีไปประยุกต์ใช้กับงานอื่น ๆ หรือใช้ในชีวิตประจำวันได้

คิดลวดลอม

ดนตรีสามารถนำไปใช้รักษาผู้ป่วยได้อย่างไร

1. เกณฑ์ในการประเมินผลงานทางดนตรี

1.1 เกณฑ์ในการประเมินคุณภาพของผลงานทางดนตรี

ในการประเมินคุณภาพของผลงานทางดนตรีสามารถประเมินได้จากคุณภาพด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) คุณภาพด้านเสียง คุณภาพเสียง หมายถึง ระดับมาตรฐานของเสียงที่เกิดจากแหล่งกำเนิดเสียงที่แตกต่างกัน เช่น เสียงร้อง วิธีการบรรเลง วัสดุที่ใช้ทำเครื่องดนตรี ขนาดและรูปทรงของเครื่องดนตรีที่ต่างกัน เป็นต้น ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้สามารถก่อให้เกิดคุณภาพเสียงในบทเพลงได้

(1) เกณฑ์การประเมินคุณภาพด้านเสียงร้องที่ดี เสียงร้องที่ดีมีคุณภาพสามารถสังเกตจากลักษณะการร้องเพลงของตนเองและของผู้อื่นในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- เสียงของผู้ขับร้องมีความไพเราะหรือไม่
- การออกเสียงชัดเจน แจ่มใส ไพเราะ น่าฟังหรือไม่
- คำร้องหรือเนื้อร้องถูกต้องชัดเจนหรือไม่
- การขับร้องถูกต้องตามจังหวะและทำนองหรือไม่
- การแสดงความรู้สึกหรือใส่อารมณ์ขณะร้องเพลงถูกต้องหรือไม่
- การหายใจและควบคุมการหายใจถูกต้องหรือไม่

ลักษณะของการร้องเพลงที่มีคุณภาพ

ลักษณะท่าทางการขับร้องที่ถูกต้อง

(2) เกณฑ์การประเมินคุณภาพด้านเสียงเครื่องดนตรี คุณภาพด้านเสียงเครื่องดนตรีสามารถสังเกตได้จากลักษณะการบรรเลงเพลงของตนเองและของผู้อื่นในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- ลักษณะของเสียงเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ
- คุณภาพของเสียง ความชัดเจน แจ่มใส ความไพเราะน่าฟัง และเป็นไปตามธรรมชาติหรือไม่
- อารมณ์และความรู้สึกต่าง ๆ เช่น ความอ่อนหวาน นุ่มนวล โศกเศร้า เป็นต้น

2) คุณภาพด้านองค์ประกอบดนตรี ดนตรีไม่ว่าชาติใดก็ตามย่อมมีองค์ประกอบของดนตรีที่เป็นส่วนสำคัญในการสร้างงานดนตรีเช่นเดียวกัน แต่อาจมีความเหมือนหรือแตกต่างกันบ้าง ส่วนจะเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ขึ้นอยู่กับวิวัฒนาการของดนตรีและพื้นฐานทางวัฒนธรรมของชาตินั้น ๆ การที่จะแสดงความคิดเห็นหรือวิจารณ์งานดนตรีได้ จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบของดนตรีเป็นอย่างดี หรือมีทักษะและความสามารถในการฟังดนตรี และต้องมีประสบการณ์ในเรื่องการฟังดนตรีประเภทต่าง ๆ นอกจากจะมีความรู้และประสบการณ์แล้ว จะต้องหมั่นฝึกฟังดนตรีให้เข้าใจ และสามารถวิเคราะห์แยกแยะองค์ประกอบดนตรีได้ถูกต้องจึงจะเป็นผู้วิจารณ์งานดนตรีที่ดีได้

เกณฑ์การประเมินคุณภาพด้านองค์ประกอบดนตรี คุณภาพด้านองค์ประกอบดนตรีสามารถสังเกตจากองค์ประกอบต่าง ๆ ของดนตรี ดังนี้

(1) **ทำนองเพลง** ทำนองเป็นส่วนที่ผู้ฟังสามารถรับรู้ได้ง่ายที่สุด และสามารถถ่ายทอดอารมณ์ต่าง ๆ แก่ผู้ฟังได้เป็นอย่างดี ดังนั้นควรฝึกสังเกตลักษณะทำนองของเพลงที่กำลังฟังว่ามีการถ่ายทอดอารมณ์อย่างไร เช่น

● ความสนุกสนาน	● ความคึกคะนอง
● ความอ่อนหวาน	● ความโศกเศร้า
● ความร่าเริงแจ่มใส	● ความท้อแท้สิ้นหวัง

(2) **ลีลาจังหวะของดนตรี** ลีลาจังหวะของดนตรีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเช่นเดียวกับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนั้นจึงควรฝึกสังเกตลีลาจังหวะของดนตรีที่ฟังดังต่อไปนี้

● ความหนัก-เบาของดนตรี	● การกระสวนจังหวะ
● จังหวะหนักและจังหวะเบา	● ความช้า-เร็วของจังหวะดนตรี

ลักษณะของลีลาจังหวะของดนตรีเหล่านี้ ล้วนสามารถทำให้เกิดความรู้สึกหรืออารมณ์ต่าง ๆ และทำให้ดนตรีมีความไพเราะที่แตกต่างกันตามไปด้วย

(3) **การประสานเสียง** ไม่ว่าเสียงประสานจะเกิดจากเสียงเครื่องดนตรีหรือเสียงขับร้องสามารถฟังและสังเกตการประสานเสียงลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

- ฟังว่ามีความสนิทยุและมีกลมกลืนกันหรือไม่
- ฟังในลักษณะภาพรวมของเสียงดนตรีหรือฟังพร้อมกันหลาย ๆ เสียง
- ฟังว่าการบรรเลงสามารถบรรเลงประสานเสียงได้ตามที่นักประพันธ์กำหนดไว้หรือไม่
- ฟังแล้วรู้สึกจะสามารถจัดแนวประสานเสียงได้ดีหรือไม่ เพราะจะทำให้ดนตรีที่ฟังมีความไพเราะยิ่งขึ้น

1.2 เกณฑ์ในการประเมินคุณค่าของผลงานทางดนตรี

ในการประเมินคุณค่าของผลงานทางดนตรีสามารถประเมินได้จากคุณค่าต่าง ๆ ดังนี้

1) การประเมินคุณค่าที่มีต่ออารมณ์และความรู้สึกของผู้ฟัง คุณค่าทางดนตรีของผลงานที่เกิดขึ้นจากการถ่ายทอดของศิลปินที่นำเสนอต่อผู้ฟังหรือผู้ชม ได้แก่

(1) คุณค่าทางด้านจิตใจ เช่น

- เมื่อฟังหรือชมแล้วสามารถช่วยกล่อมเกลাজิตใจเราได้มากน้อยเพียงใด
- เมื่อฟังหรือชมแล้วสามารถเห็นถึงความไพเราะหรือสุนทรียภาพในผลงานได้มากน้อยเพียงใด
- เมื่อฟังหรือชมแล้วให้ความเพลิดเพลินและผ่อนคลายความเครียดได้หรือไม่

(2) คุณค่าทางด้านการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น

- เมื่อฟังหรือชมแล้วสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการเล่นดนตรีหรือการตีความเพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้อย่างไร
- เมื่อฟังหรือชมแล้วสามารถนำไปใช้ในการช่วยเหลือคนอื่นได้หรือไม่ เช่น การพัฒนาจิตใจหรือกล่อมเกลাজิตใจผู้อื่นได้มากน้อยเพียงใด
- เมื่อฟังหรือชมแล้วสามารถนำไปใช้เป็นแบบอย่างในการสร้างสรรค์งานดนตรีได้มากน้อยเพียงใด
- เมื่อฟังหรือชมแล้วสามารถนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้มากน้อยเพียงใด
- เมื่อฟังหรือชมแล้วสามารถสื่อหรือสะท้อนถึงชีวิตประจำวันได้มากน้อยเพียงใด

2) การประเมินคุณค่าที่มีต่อสังคม งานดนตรีเป็นงานศิลปะที่แสดงออกโดยใช้เสียง ทำนอง เนื้อร้อง จังหวะ เป็นสิ่งที่ใช้ในการสื่อไปถึงตัวผู้ฟังหรือผู้ชม ดังนั้นงานดนตรีที่ได้รับการยอมรับจากสังคมก็ย่อมต้องมีเนื้อหา ทำนอง ที่สามารถสื่อถึงสภาพของสังคมในยุคปัจจุบัน เช่น การทำให้ผู้คนในสังคมรักใคร่ปรองดองกัน หรือบทเพลงที่กล่าวถึงเรื่องราววิถีชีวิตของผู้คนในชีวิตประจำวัน เช่น เพลงลูกทุ่ง เป็นต้น การประเมินคุณค่าที่มีต่อสังคมพิจารณาได้ดังนี้

- ผู้คนในสังคมให้การตอบรับบทเพลงนั้นอย่างไร
- บทเพลงนั้นทำให้สังคมเปลี่ยนไปในทิศทางใด
- บทเพลงสามารถสื่อถึงสภาพสังคมในต่อนั้นได้ดีมากน้อยเพียงใด
- เนื้อหาของบทเพลงต้องมีความถูกต้องและไม่ผิดศีลธรรม
- เนื้อหาของบทเพลงต้องไม่พาดพิงถึงบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งซึ่งไม่ใช่เรื่องที่สมควรขึ้น
- ลักษณะของบทเพลงควรค่าแก่การอนุรักษ์และส่งเสริมมากน้อยเพียงใด

ฝึกฝนดนตรี

ประเมินคุณภาพของผลงานทางดนตรีของตนเองและผู้อื่นแล้วนำเสนอหน้าชั้นเรียน

2. การถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของงานดนตรีจากแต่ละวัฒนธรรม

ดนตรีในแต่ละวัฒนธรรมจะมีเอกลักษณ์ในการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกที่แตกต่างกันไป ดังนี้

2.1 วัฒนธรรมดนตรีภาคเหนือ

ลักษณะการบรรเลงของวงดนตรีภาคเหนือจะมีเอกลักษณ์ในด้านของสำเนียง ลีลาจังหวะ และทำนองที่ไพเราะอ่อนหวานตามสภาพอากาศที่ค่อนข้างเย็นสบายของธรรมชาติ ทั้งนี้ก็เพราะว่าสภาพภูมิประเทศของภาคเหนือมีลักษณะเป็นที่ราบเชิงเขาหรือบนภูเขา นอกจากนี้วัฒนธรรมดนตรีของภาคเหนือยังมีการเชื่อมโยงผสมผสานของวัฒนธรรมดนตรีที่หลากหลาย เช่น ดนตรีราชสำนัก ดนตรีจากชนเผ่าต่าง ๆ และดนตรีของชาวบ้านผสมผสานรวมกัน ทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมดนตรีขึ้น แต่สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นในดนตรีภาคเหนือคือลีลาการขับร้อง ท่วงทำนองอ่อนโยน ฟังดูเชื่องช้าและนุ่มนวล

ดนตรีและบทเพลงภาคเหนือ เช่น

ซอเมือง ซอเมืองในสมัยโบราณจะใช้บรรเลงในพิธี**ปลงศพ**ผู้มีเกียรติหรือเจ้าเมืองในล้านนา เรียกว่า การซอ แสดงซอ หรือซอเมือง เพื่อเป็นการไว้อาลัยแก่ผู้จากไป จึงมีลักษณะท่วงทำนองที่โศกเศร้าและบรรเลงอย่างช้า ๆ เพื่อให้เข้ากับบรรยากาศ ต่อมาในภายหลังได้มีการปรับเปลี่ยนซอเมืองจากที่เคยใช้เฉพาะในพิธีปลงศพ กลายเป็นการละเล่นมหรสพ เช่น พิธีฉลอง ต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง หรืองานสมโภชต่าง ๆ ส่วนบริเวณสำหรับทำการแสดงอาจจะเป็นลานกว้าง ๆ หรือเป็นเวทีก็ได้ สำหรับวงดนตรีซอเมืองประกอบไปด้วยเครื่องดนตรีที่เรียกว่า “ปี่” เป็นหลัก ซึ่งเป็นปี่ที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของล้านนาโดยเฉพาะ ในการบรรเลงจะต้องใช้ปี่ 1 ชุด ประกอบไปด้วยปี่ขนาดที่ต่างกัน 4 เล่า เล่าที่ยาวและโตที่สุดเรียกว่า “ปี่เก้า” ถัดลงมาเรียกว่า “ปี่กลาง” “ปี่กอย” และ “ปี่ตัด” ตามลำดับ ซึ่งเมื่อนำมารวมกันเรียกว่า “ปี่จุม 4” นอกจากนี้แล้วอาจจะใช้เครื่องดนตรีประเภทอื่น เช่น ซึง 1 คัน สะล้อ 1 คัน บรรเลงประกอบกันไป บทเพลงที่นิยมเล่นกันอย่างแพร่หลายก็จะเป็นเพลงเกี่ยวพาราสีกันของหนุ่มสาว

ปี่จุม 4 ประกอบไปด้วยปี่ที่มีขนาดต่างกัน 4 เล่า

ซึง

สะล้อ

ทำนองเพลงของซอเมืองมีใช้อยู่หลายทำนอง เช่น บทไหว้ครูจะใช้ทำนองขึ้นเชิงใหม่ และกล่าวถึงเรื่องที่ช่างซอมาร่วมงาน คำว่า “**ซ่างซอ**” ก็หมายถึงคนที่เป็นผู้ขับร้องเพลงซอ มีผู้ชาย 1 คน ผู้หญิง 1 คน ส่วนซอพระลอหรือทำนองล่องน่านจะใช้กับบทยอพระเกียรติและบรรยายพรรณนาถึงความงามของแม่ไม้อัฒมชาติ รวมถึงบทที่ต้องการเรียกร้องให้ผู้ฟังมีความเมตตาและรู้สึกสงสาร เป็นต้น

ตัวอย่างเพลงซอเมือง

เพลงซอน้อยใจยา

เนื้อร้อง ท้าวสุนทรพจนกิจ (บุญมา สุคันธกุล)

(ชาย) ปวงดอกไม้ เบ่งบานสลอน ฝูงภมรแผ่เผิงสอดไซรั ดอกพิกุลของพีตันทัด
ลมพัดไม้มารอดบ้านตุ้ รู้แน่ชัดเข้าสู่สองหู ว่าสืชมพู่เพื่อนน้ำดาเนื้อเค้ามันตาย ปลายมันเล็ง
คำกึ่งเน็ง ปลายโดนตาย แนวดอกพิกุลก็คือดอกแก้ว เป็นของเป็นแล้วนอ...

(หญิง) เต็มเค้ามันเน็ง กิ่งมันบ่ถอน ไปไหวเพียงคลอน กิ่งไบเล่าตามคำลมที่พัดออกเข้า มีแค่
คน ไหวหวั่นคลอนเพี้ยน กิ่งมันแท็บส่เลือน บ่เหมือนลมโศยลำเพยเชื่อนั้น ใจของหญิงน้องหม
เทียงมัน บ่เป็นของเป็นคนใด ยังเป็นกระจกแว่นแก้วเงาใส บ่มีใจเหียงเจ้าเนอ...

(ที่มา: ชไมพร พรเจริญพิพัฒน์, ทิพย์ดนตรีไทย, หน้า 119)

(ภาพ: ลักษณะไทย, เล่ม 3, หน้า 329)

วงซอเมือง วงดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือซึ่งสมัยก่อนใช้บรรเลงในพิธีปลงศพเท่านั้น

2.2 วัฒนธรรมดนตรีภาคใต้

ลักษณะการบรรเลงของดนตรีภาคใต้จะมีลักษณะค่อนข้างเร็ว ไม่อ่อนหวานเชื่องช้า ทั้งนี้เพราะลักษณะภูมิอากาศของภาคใต้ค่อนข้างร้อน และมีภูมิประเทศติดกับทะเลทั้งสองด้าน มีลมแรงเกือบตลอดปี การที่มีอากาศร้อนและลมแรงทำให้ชาวภาคใต้มีลักษณะนิสัยค่อนข้างแข็งแกร่ง สำเนียงภาษาพูดห้วนสั้น ซึ่งสะท้อนออกมาเป็นเอกลักษณ์ของดนตรีภาคใต้

ดนตรีและบทเพลงภาคใต้ เช่น

คำตัก มีความหมายว่า คำตักเตือนอันเป็นคติ เป็นบทกลอนที่ใช้ในการกล่อมขวัญนาค เพื่อใช้เตือนสติของผู้ที่กำลังจะบวชเรียน การเล่น**คำตัก**มีขึ้นเมื่อใดไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัด แต่เดิมนั้นจะมีเล่นในงานบวชเพียงงานเดียวเท่านั้น และจะต้องเป็นนาคที่บวชครั้งแรก เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบการเล่นคำตักไม่ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าต้องเป็นเครื่องดนตรีชนิดใด แต่ที่ปรากฏเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบการเล่นคำตักมี 2 ชนิด คือ

1) เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการเล่นคำตักในขบวนแห่นาคเข้าวัด ใช้เครื่องดนตรี 3 ชนิด ดังนี้ กรับ 1 คู่ ฉิ่ง 1 คู่ ปี่ชวา 1 เล้า หรืออาจใช้ขลุ่ยแทนปี่ก็ได้

2) เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการเล่นคำตักขณะที่นาคอยู่ในบ้านหรือไปถึงวัดแล้ว มีฉิ่งเป็นเครื่องให้จังหวะ เมื่อเล่นคำตักจบลงบทใดบทหนึ่งจะต้องใช้พิณพาทย์บรรเลงก่อนช่วงที่จะเล่นคำตักบทใหม่

ปี่ชวาเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการเล่นคำตักขณะที่แห่นาคเข้าวัด

ตัวอย่างบทร้องคำตัก

บทลา

“เข้ากราบบาทมารดาโคศาร้า
ลูกกราบลาแม่ไกลไปเสียแล้วจากข้าง
โอ้พระคุณอันนอกได้ปกเกล้า
แม่อาบน้ำป้อนข้าวคุณแม่เจ้าทนต์เสดสา
ที่บางคนแม่หาไม่ไหวลาพ่อ
กราบไหว้บ้าน้ำลวงชวนกันยุ่งรำไร
แล้วแค้นขึ้นกลืนโศกดับโรคร้อน

เจ้าโศกหวนครวญคร่ำมิวายวาง
เพราะมีกรรมจําร้างห่างจากพระมารดา
ได้รักษาข้าพเจ้าจนเติบโตใหญ่มา
นึกสงสารพระมารดาวันนี้ลูกลาไป
น้ำพระเนตรไหลคลอลงไหล
เจ้านึกไปถึงมารดาน้ำตาเจ้าไหลลง
.....”

หมายเหตุ: คำว่า “เสดสา” มาจากคำในภาษามลายู แปลว่า ทุกข์ยากลำบาก
(ที่มา: ชวน เพ็ชรแก้ว, ลักษณะไทย, เล่ม 3, หน้า 240)

บทประคองครรภ์

“ตั้งแต่เจ้าเข้าสู่ครรภ์นั้นแหละเป็นวันแม่ทุกซั
มันให้เวียนหัวมีดมีนเป็นลมขึ้นหน้าตา
ให้ระล่ำระสายข้างภายใน
ให้อาเจียนเหียนรากแม่แสนลำบากเดือดร้อน
ครบสามเดือนแม่ค่อยคลาย
กลัวกระทบกระเทือนไปถึงลูกที่ครรภ์อยู่ใน
เมื่อเจ้าคลอดแม่เจ็บตลอดทุกเส้นขน
กว่าตัวเจ้าจะคลอดแม่นึกว่าไม่รอดตาย

แม่มิได้มีความสุขสักเท่าเส้นเกศา
เจ็บพักตราคอแห้งตัวแม่สิ้นแรงอ่อน
ตั้งแต่ลมหายใจขาดเป็นบั้นเป็นท่อน
จะกินจะนอนไม่เป็นสุขแม่แสนจะทุกข์ใจ
แต่ยังทำไหรไม่ได้มิใคร่จะทำไหร
แม่ตั้งใจปลุกความรักหมักอยู่กับลูกชาย
มันสุดแรงแม่จะทนจึงร้องไห้
เห็นเจ้าคลอดมาเป็นชายแม่หมายจะพึงบุญ”

(ที่มา: อุดม หนูทอง, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้, เล่ม 3, หน้า 1042-1043)

2.3 วัฒนธรรมดนตรีภาคกลาง

ชาวบ้านภาคกลางส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำไร่ ทำนา เนื่องจากภาคกลางมีภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มและอุดมไปด้วยแม่น้ำลำคลอง เพลงพื้นเมืองส่วนใหญ่จะกำเนิดมาจากท้องไร่ท้องนา เดิมเป็นเพียงการละเล่นเพื่อพักผ่อนหย่อนใจและสร้างความสนุกสนานเพื่อผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยขณะทำงาน ต่อมาจึงพัฒนาให้เป็นแบบแผนมากขึ้น

ดนตรีและบทเพลงภาคกลาง เช่น

เพลงเหยื่อย “เหยื่อย” เป็นเพลงพื้นเมืองที่นิยมเล่นกันยามว่างในชนบท เล่นได้ในทุกฤดูกาล **เพลงเหยื่อย** ไม่ปรากฏแน่ชัดว่าเกิดขึ้นในสมัยใด สันนิษฐานได้ว่าอาจจะมีการดัดแปลง และคิดค้นขึ้นโดยชาวภาคกลางที่อาศัยอยู่แถบลุ่มแม่น้ำแม่กลอง การเล่นเพลงเหยื่อยไม่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ประกอบมากมาย เพียงแต่ผู้ร้องสามารถรำได้พอสมควรก็สามารถเล่นเพลงนี้ได้ วงดนตรีที่ใช้ประกอบในการเล่นเพลงเหยื่อยคือวงกลองยาว โดยการเล่นเริ่มจากการ**ประโคม**เสียงของกลองยาวให้ดังกึกก้อง จากนั้นเมื่อจังหวะกลองยาวช้าลง พ่อเพลงก็จะออกมารำ แล้วนำผ้าไปคล้องแม่เพลง ต่อจากนั้นคู่ร้องคู่รำก็จะมีมากขึ้น และเพิ่มขึ้นเท่าไรก็ได้ ไม่จำกัดจำนวนผู้เล่น

สถานที่ที่ใช้แสดงนั้นสามารถแสดงได้ทุกที่ แต่ควรจะเป็นลานกว้าง เช่น ลาน**นวดข้าว**หรือลานกว้างใต้ต้นไม้ตามหมู่บ้านต่าง ๆ โอกาสในการเล่นนั้นสามารถเล่นได้ทุกโอกาส เพราะว่าเป็นการพักผ่อนหย่อนใจหลังจากเหน็ดเหนื่อยจากการทำงานในท้องไร่ท้องนา และเป็นการปลุกฝังความสามัคคีและการสมาคมระหว่างหนุ่มสาว อีกทั้งยังเป็นการฝึกฝนให้ผู้ที่มีไหวพริบในทางบทกลอนต่าง ๆ ได้แสดงความสามารถอีกด้วย

ตัวอย่างเพลงเหยื่อย

บทร้องเพลงเหยื่อย

ชาย มาเถิดหนาแม่มา
พี่ตั้งวงไว้ทำ
พี่ตั้งวงไว้คอย

มาเล่นพาดผ้ากันเอย
อย่านั่งรอช้าเลยเอย
อย่าให้วงกร่อยเลยเอย

หญิง ให้พี่ยื่นแขนขวา	เข้ามาพาดผ้าเถิดเอ๋ย
ชาย พาดเอ๋ยพาดลง	พาดที่องค์น้องเอ๋ย
หญิง มาเถิดพวกเรา	ไปรำกับเขาหน่อยเอ๋ย
ชาย สวยแม่คุณอย่าช้า	ก็รำออกมาเถิดเอ๋ย
หญิง รำร้ายกรายวง	สวยดังหงส์ทองเอ๋ย
ชาย รำเอ๋ยรำอ่อน	สวยดังกนิหรรนางเอ๋ย
หญิง รำเอ๋ยรำคู่	น่าเอ็นดูจริงเอ๋ย
ชาย เจ้าเขี้ยวใบข้าว	พี่รักเจ้าสาวจริงเอ๋ย
หญิง เจ้าเขี้ยวใบพวง	อย่ามาเป็นห่วงเลยเอ๋ย
ชาย รักน้องจริงจริง	รักแล้วไม่ทิ้งไปเอ๋ย
หญิง รักน้องไม่จริง	รักแล้วก็ทิ้งไปเอ๋ย
ชาย พี่แบกรักมาเต็มอก	รักจะตกเสียแล้วเอ๋ย
หญิง ผู้ชายหลายใจ	เชื่อไม่ได้เลยเอ๋ย
ชาย พี่แบกรักมาเต็มลำ	ช่างไม่เมตตาเลยเอ๋ย
หญิง เมียมืออยู่เต็มตัก	จะให้น้องรักอย่างไรเอ๋ย
ชาย สวยเอ๋ยคนดี	เมียมือเมื่อไรเอ๋ย
หญิง เมียมืออยู่เต็มบ้าน	จะทิ้งทอดทานให้ใครเอ๋ย
ชาย ถ้าจิกได้เหมือนปู	จะจิกให้ดูใจเอ๋ย
หญิง รักจริงแล้วหนอ	รีบไปสู่ขोन้องเอ๋ย
ชาย ขอก็ได้	สินสอดเท่าไรน้องเอ๋ย
หญิง หมากลูกพลูจีบ	ให้พี่รีบไปขอเอ๋ย
ชาย ข้าวยากหมากแพง	เห็นสุดแรงน้องเอ๋ย
หญิง หมากลูกพลูครึ่ง	รีบไปให้ถึงเถิดเอ๋ย
ชาย รักกันหนาพากันหนิ	เห็นจะดีกว่าเอ๋ย
หญิง แม่สอนไว้	ไม่เชื่อคำชายเลยเอ๋ย
ชาย แม่สอนไว้	หนิตามกันไปเถิดเอ๋ย
หญิง พ่อสอนว่า	ให้กลับพาราแล้วเอ๋ย
ชาย พ่อสอนว่า	ให้กลับพาราพี่เอ๋ย
หญิง กำเกวียนกำกง	ต้องจากงวแล้วเอ๋ย
ชาย กรรมวิบาก	วันนี้ต้องจากเสียแล้วเอ๋ย
หญิง เวลาจกวน	น้องจะรีบด่วนไปก่อนเอ๋ย
ชาย เราช่วยอวยพร	ก่อนจะลาจรไปก่อนเอ๋ย
(พร้อม) ให้หมดทุกข์โรคโรคร้าย	สวัสดีมีชัยทุกคนเอ๋ย

(ที่มา: สุมิตร เทพวงษ์, นาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์สำหรับครูประถมและมัธยม, หน้า 133-134)

การร้องเพลงเหย่ยซึ่งเป็นการร้องโต้ตอบกันของหนุ่มสาว

2.4 วัฒนธรรมดนตรีภาคอีสาน

ภาคอีสานมีภูมิประเทศที่กว้างใหญ่ มีประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก พื้นที่โดยทั่วไปมีทั้งอุดมสมบูรณ์และแห้งแล้ง แต่จะแห้งแล้งเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นชาวบ้านจึงต้องขยันขันแข็งในเวลาที่มีสภาพอากาศอำนวยให้ เพราะถ้าไม่เร่งรีบเมื่อถึงฤดูร้อนก็จะแห้งแล้งไม่สามารถทำการเพาะปลูกได้ ลักษณะดังกล่าวส่งผลต่ออิทธิพลทางด้านดนตรีของภาคนี้คือ ค่อนช้างจะมีจังหวะและลีลาที่รวดเร็ว ดนตรีและบทเพลงของภาคอีสาน เช่น

เพลงภูไท เพลงภูไทเป็นวัฒนธรรมดนตรีของภาคอีสานในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ สกลนคร นครพนม ซึ่งทั้งสามจังหวัดมีภูมิประเทศที่ติดกับเทือกเขาภูพาน ชาวพื้นเมืองภูไทนิยมแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีดำ มีภาษาพูดที่เป็นเอกลักษณ์ และดนตรีก็มีเอกลักษณ์เฉพาะที่มีความไพเราะ

ในสมัยที่เริ่มสร้างพระธาตุเชิงชุม ชนเผ่าภูไทได้เป็นผู้ดูแลพระธาตุแห่งนี้ ชาวภูไทดำเนินชีวิตด้วยการปลูกพืชและทำนาเป็นหลัก เมื่อผลผลิตเก็บเกี่ยวได้ส่วนหนึ่งก็นำไปทำ “ข้าวเม่า” แล้วนำไปถวายพระธาตุทุกปี ด้วยเหตุนี้จึงมีพิธีอย่างหนึ่งเกิดขึ้น เรียกว่า พิธี “แห่ข้าวเม่า” มีการพ้อนรำถวายพระธาตุ โดยผู้พ้อนจะเป็นผู้หญิงแต่งกายแบบพื้นเมือง สวมเล็บมือยาว ปลายเล็บติดฟลุ่สีแดง ส่วนผู้ชายจะเล่นดนตรี เครื่องดนตรีประกอบด้วย พิณ แคน ฉิ่ง ฉาบ เป็นต้น แต่ในยุคสมัยปัจจุบันได้มีการปรับปรุงดนตรีใหม่โดยใช้วงโปงลาง ซึ่งมีเครื่องดนตรีหลากหลาย เช่น พิณ แคน โหวด โปงลาง **ปี่ภูไท** เป็นต้น และมีบทเพลงที่เป็นเอกลักษณ์เรียกว่า “ลายภูไท”

ตัวอย่างเพลงภูไท

เพลงพ็อนภูไท

ไปเยื่อเอาไป ไปโห้เอาชัยเอาล้อง (ซ้ำ)
 เทิงเขาแสนจน หนทางก็ลำบาก (ซ้ำ)
 ข้อยอยู่เทิงเขา ข้อยยังเอาใจมาช่วย (ซ้ำ)
 ขออำนาจไตรรัตน์ จงปกป้องรักษา (ซ้ำ)
 เวลาที่จวน ข้อยจะด่วนไป (ซ้ำ)

ไปโสมพี โสมน้อง ไปช่วยแซ่ซ้องอวยชัย
 ข้อยสู้ทนยาก มาพ็อนรำ ให้เพิ่นชม
 พวกข้อยขออำนาจ อวยชัยให้ละเนื้อ
 ชาวไทยถ้วนหน้า ให้วัฒนาสืบไป
 ขอความมีชัย แต่ทุกท่านเทอญ ข้อยลาละเนื้อ ๆ

(ที่มา: สุมิตร เทพวงษ์, สารานุกรมระบำนํ้า พ็อน, หน้า 141)

ตารางการเปรียบเทียบการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของงานดนตรีจากแต่ละวัฒนธรรม

ภาค	องค์ประกอบของดนตรี			
	จังหวะ	ทำนองเพลง	ลักษณะของบทเพลง	ประเภทเครื่องดนตรี
ภาคเหนือ	ค่อนข้างช้า	ไพเราะอ่อนหวานตามสภาพอากาศที่ค่อนข้างเย็นสบาย	บทเพลงที่นิยมเล่นจะเป็นเพลงที่เกี่ยวข้องพราสืของหนุ่มสาว	- เครื่องดีด - เครื่องสี - เครื่องตี - เครื่องเป่า
ภาคใต้	เร็ว กระชับหนักแน่น	สนุกสนาน ตามลักษณะของภูมิภาคและสำเนียงภาษาพูดที่ห้วนสั้น	บทเพลงที่นิยม เช่น บทเพลงประกอบการแสดงหนังตะลุง การแสดงมโนราห์ เป็นต้น	- เครื่องสี - เครื่องตี - เครื่องเป่า
ภาคกลาง	ค่อนข้างเร็ว	สนุกสนานตามสภาพแวดล้อมในธรรมชาติและวิถีการดำเนินชีวิต	บทเพลงขับร้องเพื่อใช้ในการผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยจากการทำไร่ ทำนา	- เครื่องดีด - เครื่องสี - เครื่องตี - เครื่องเป่า
ภาคอีสาน	เร็ว เร้าใจ	สนุกสนานตามภูมิภาคที่ค่อนข้างแห้งแล้งและอากาศร้อน	บทเพลงที่นิยม เช่น หมอลำและเพลงเซิ้ง ประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของชาวอีสาน	- เครื่องดีด - เครื่องสี - เครื่องตี - เครื่องเป่า

ฝึกฝนดนตรี

อธิบายและเปรียบเทียบลักษณะการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของบทเพลงหรือดนตรีของแต่ละวัฒนธรรมว่าเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

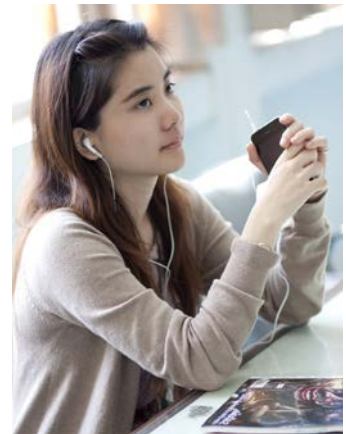
3. การประยุกต์ใช้ดนตรีกับชีวิตประจำวัน

ในปัจจุบันดนตรีเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนเราในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่

3.1 ดนตรีกับการผ่อนคลาย

ดนตรีมีผลต่อสภาพจิตใจและสมองเป็นอย่างมาก เพราะเสียงดนตรีสามารถทำให้เกิดได้ทั้งความรู้สึกผ่อนคลาย ความสงบ ความมุ่งมั่น ความฮึกเหิม คลายเหงา รวมทั้งสามารถทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ได้

การฟังดนตรียังมีส่วนต่อการเต้นของจังหวะหัวใจ หากเราฟังเพลงที่มีจังหวะเร็ว หัวใจของเรา ก็จะเต้นเร็วตามไปด้วย ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกคึกคัก สนุกสนาน การฟังเพลงช้า เช่น เพลงคลาสสิก หัวใจจะเต้นเป็นจังหวะสม่ำเสมอทำให้เกิดการผ่อนคลาย การฟังดนตรีชนิดใดก็ตามถ้าต้องการผ่อนคลาย ด้วยการฟังดนตรีต้องฟังด้วยใจ พร้อมทั้งจินตนาการไปกับเพลงนั้น ๆ และไม่ควรเปิดเสียงดังมาก ปล่อยจิตใจเราให้เป็นไปตามธรรมชาติ ในระหว่างที่ฟังเพลงต้องมีสมาธิกับบทเพลง และค่อย ๆ ลดระดับเสียงเพลงเบาลงเรื่อย ๆ จากนั้นก็ทำให้สงบนิ่ง เพียงแค่นี้เราก็สามารถใช้บทเพลงช่วยในการผ่อนคลายได้

การฟังเพลงเป็นการผ่อนคลาย
ให้หายจากความเครียด
ความเหนื่อยล้า

3.2 ดนตรีกับการพัฒนามนุษย์

ร่างกายของมนุษย์เราสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ล้วนแต่มาจากการสั่งการของสมอง เพราะฉะนั้นสมองของเราจึงต้องได้รับการพัฒนาอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้เกิดทักษะ เพลงหรือดนตรีก็เป็นส่วนหนึ่งในการทำให้สมองคนเรามีการกระตุ้นและทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น

การเคลื่อนไหวตามจังหวะดนตรี โดยการเต้น การร่ายรำ
เป็นการฝึกทักษะในเรื่องของการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อ
ทำให้สมองมีการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ

1) การเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี เช่น การเต้นแอโรบิก การรำ ซึ่งจะฝึกทักษะในด้านของการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อ การยืดแขน การหดแขน สิ่งเหล่านี้จะทำให้สมองมีการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ นอกจากการฝึกเคลื่อนไหวร่างกายประกอบจังหวะแล้ว เมื่อเราได้ยินเสียงและท่วงทำนองของดนตรีที่สนุกสนานเร้าใจจะทำให้เรารู้สึกสดชื่น จังหวะช้าจะทำให้รู้สึกผ่อนคลาย เป็นต้น

ฝึกการเคลื่อนไหวร่างกายโดยมีจังหวะดนตรีเป็นส่วนประกอบ

2) การฟังเพลง ไม่ว่าจะเป็นเพลงไทย เพลงไทยสากลหรือเพลงสากล นอกจากจะฟังเพื่อความเพลิดเพลินแล้ว ยังช่วยในการคลายความเครียดจากการเรียนหรือการทำงาน บทเพลงบางประเภทยังช่วยในการฝึกสมาธิ และทำให้ร่างกายรู้สึกสดชื่นกระปรี้กระเปร่าอีกด้วย

3) การฝึกเล่นดนตรีหรือร้องเพลง เครื่องดนตรีแต่ละประเภทผู้ฝึกจะได้รับการพัฒนาแตกต่างกันออกไป เช่น การตีกลอง ช่วยพัฒนาในเรื่องของการแยกประสาทสัมผัสของมือและเท้าให้มีความสัมพันธ์กัน การร้องเพลง และการฟังเสียงของตัวโน้ตต่าง ๆ ช่วยพัฒนาในเรื่องของประสาทหู ส่วนกล้ามเนื้อปากฝึกการออกเสียง การฝึกบ่อย ๆ จะทำให้เราเกิดทักษะ อาจจะเริ่มจากเพลงง่าย ๆ แล้วค่อย ๆ ฝึกในสิ่งที่ยาก ๆ ขึ้นไป

ทั้งนี้สิ่งที่ได้นอกเหนือจากทักษะทางด้านดนตรีแล้วยังเป็นการพัฒนาศักยภาพของตนเอง การฝึกสมาธิ ฝึกความอดทน มีสุนทรียภาพในตัว ให้ความเพลิดเพลินและยังเสริมสร้างความคิดจินตนาการ กระตุ้นให้มีการแสดงออกในทางสร้างสรรค์อีกด้วย

วัยเด็กหมั่นฝึกฝนดนตรีอยู่เป็นประจำจะทำให้เกิดทักษะและความคิดสร้างสรรค์

3.3 ดนตรีกับการประชาสัมพันธ์

ในปัจจุบันเทคโนโลยีทางการสื่อสารมีการพัฒนาก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว การประชาสัมพันธ์เพื่อเป็นการส่งเสริมการขายให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายจึงเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นการประชาสัมพันธ์จะต้องเลือกสรรสื่อประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและมีประสิทธิภาพมากที่สุด การใช้ดนตรีเป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่นิยมกันมากในปัจจุบัน เนื่องจากดนตรีเป็นสื่อกลางที่สามารถเข้าถึงกลุ่มคนได้ทุกเพศทุกวัยและจดจำง่าย

เสียงเพลงหรือเสียงดนตรีนั้นถือได้ว่าเป็นเครื่องช่วยจำชนิดหนึ่ง เช่น สีนค้ำชนิดหนึ่งเลือกเพลงที่กำลังโด่งดังในขณะนั้นมาเป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์สินค้ำ เมื่อคนจดจำเพลงได้สินค้ำตัวนั้นก็จะมีคนจดจำได้อย่างรวดเร็ว หรือการใช้ศิลปินนักร้องกลุ่มที่กำลังโด่งดังในหมู่วัยรุ่นมาประชาสัมพันธ์สินค้ำเพื่อเจาะกลุ่มลูกค้าโดยเฉพาะ หรือแม้แต่การใช้เพลงประกอบภาพยนตร์โดยในยุคปัจจุบันภาพยนตร์ไม่ใช่มีแค่เนื้อเรื่องอย่างเดียว เพลงประกอบก็เป็นส่วนหนึ่งในการทำให้ภาพยนตร์ประสบความสำเร็จได้ เพราะว่าถ้าเพลงประกอบภาพยนตร์ดีก็จะทำให้ภาพยนตร์เรื่องนั้นน่าดูยิ่งขึ้นไปด้วย

3.4 ดนตรีกับการบำบัดรักษา

ดนตรีบำบัด คือ การนำดนตรีและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีมาประยุกต์ใช้ รักษาโรคของร่างกาย รวมทั้งช่วยรักษาในด้านของอารมณ์และสภาพจิตใจ

การใช้ดนตรีบำบัดในเด็กเพื่อช่วยพัฒนาฟื้นฟูเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านต่าง ๆ เช่น มีปัญหาในการเข้าสังคม มีปัญหาด้านการสื่อสาร มีปัญหาด้านอารมณ์ เป็นต้น และเพื่อเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดให้เด็กมีความสุขสนุกสนาน ร่าเริง แจ่มใส และช่วยในเรื่องของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กเช่น การใช้ดนตรีบำบัดในเด็กที่มีความบกพร่อง ดังนี้

- เด็กออทิสติก
- เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา
- เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
- เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

นอกจากนี้ดนตรีบำบัดยังสามารถใช้ได้กับบุคคลทั่วไปเพื่อลดความเครียดได้ เช่น การตีกลอง การเล่นเครื่องเคาะจังหวะ การออกกำลังกายประกอบเพลง เป็นต้น

ประโยชน์ของดนตรีบำบัดมีดังนี้

- 1) ช่วยเสริมสร้างสมาธิ
- 2) พัฒนาทักษะด้านสังคม
- 3) พัฒนาทักษะด้านการเคลื่อนไหว
- 4) ลดอาการเจ็บปวดจากสาเหตุต่าง ๆ
- 5) ปรับลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม
- 6) ปรับสภาพจิตใจให้อยู่ในสภาวะสมดุล มีมุมมองในด้านบวก
- 7) ผ่อนคลายความตึงเครียด ลดความวิตกกังวล
- 8) กระตุ้นประสาทสัมผัสการเรียนรู้

จากประโยชน์ที่กล่าวไปนั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของทางการแพทย์ที่ได้ระบุไว้หลัก ๆ เท่านั้น การนำดนตรีบำบัดไปใช้นั้นขึ้นอยู่กับลักษณะอาการของผู้ป่วยว่าจะใช้วิธีใด ซึ่งขึ้นอยู่กับ **ดุลยพินิจ** ของผู้ให้การบำบัด

การออกกำลังกายประกอบเพลงก็สามารถใช้ได้กับบุคคลทั่วไป เพื่อลดความเครียดและยังสร้างเสริมสุขภาพให้แข็งแรงได้อีกด้วย

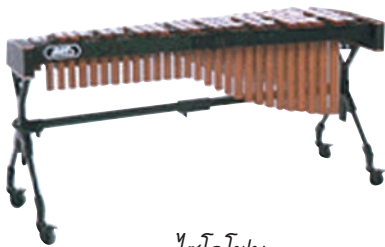

กระบวนการทำดนตรีบำบัด

ในการทำดนตรีบำบัดไม่ได้กำหนดรูปแบบไว้ตายตัว แต่วิธีการรักษาต้องให้เหมาะสมกับอาการของแต่ละบุคคล ขั้นตอนหลัก ๆ ในการทำดนตรีบำบัดมีดังนี้

1. การประเมินผู้เข้ารับการบำบัดรักษา
 - ศึกษาข้อมูลประวัติส่วนตัวและประวัติการรักษาโรค
 - สอบถามปัญหาและเป้าหมายของการบำบัด
 - ประเมินภาวะทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และความคิด
2. การวางแผนเพื่อทำการรักษา
 - ออกแบบโปรแกรมที่มีความเหมาะสมเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม โดยต้องยึดเป้าหมายเพื่อให้ผู้รับการบำบัดหายจากอาการผิดปกติเป็นสิ่งสำคัญ
 - ผสมผสานระหว่างกระบวนการต่าง ๆ ทางดนตรี เช่น การแต่งเพลง การร้องเพลง การประสานเสียง การจินตนาการ หรือการทำท่าทางประกอบ เป็นต้น
3. ดำเนินการบำบัดรักษา
 - สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ให้การบำบัดกับผู้เข้ารับการบำบัดโดยใช้ดนตรีเป็นสื่อ
 - ทำดนตรีบำบัดร่วมกับการบำบัดรักษาแบบอื่น ๆ แบบบูรณาการตามความเหมาะสม
4. ประเมินผลการบำบัดรักษา
 - ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และแผนการรักษาสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม

(ข้อมูล: <http://musictherapyinhospital.blogspot.com/p/blog-page.html>)

ไซโลโฟน

ไวบราโฟน

กลองสแนร์

กลองใหญ่

ตัวอย่างเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเคาะจังหวะที่ใช้ในการทำดนตรีบำบัด

3.5 ดนตรีกับธุรกิจ

ธุรกิจทางด้านดนตรีในปัจจุบันเกิดขึ้นหลายรูปแบบ ซึ่งมีความแตกต่างกันออกไปตามรูปแบบของการบริการ เช่น

1) การสอนดนตรี ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น โรงเรียนสอนดนตรี สตูดิโอส่วนตัว เป็นการสอนปฏิบัติในเครื่องดนตรีประเภทต่าง ๆ ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนตามเครื่องดนตรีที่ชอบหรือมีความถนัด การเรียนดนตรีในลักษณะนี้จะได้ทักษะความรู้ทั้งในทางปฏิบัติและในทางทฤษฎีที่มีพื้นฐานแน่นกว่าในโรงเรียนประจำเพราะไม่ต้องเรียนวิชาอื่น ๆ เน้นเฉพาะดนตรีเพียงอย่างเดียว

ผู้ที่สนใจในด้านดนตรีสามารถศึกษาหาความรู้ได้อย่างเต็มที่จากธุรกิจการสอนดนตรี

ธุรกิจประเภทนี้การลงทุนต้องใช้เงินทุนสูงพอสมควร ไม่ว่าจะเป็นค่าตกแต่ง ค่าซื้อเครื่องดนตรี ที่นักเรียนไม่สามารถนำมาเองได้ เช่น เปียโน ดับเบิลเบส กลองชุด เป็นต้น รายได้ของธุรกิจประเภทนี้จะมาจากค่าเรียนเป็นหลัก ธุรกิจประเภทนี้ปัจจุบันแพร่หลายเป็นอย่างมาก

การเรียนการสอนในโรงเรียนสอนดนตรี จะเน้นการสอนแบบตัวต่อตัวเพื่อให้ผู้เรียนได้ความรู้อย่างเต็มที่

2) ร้านขายเครื่องดนตรี ธุรกิจประเภทนี้เกิดขึ้นก็เพื่อรองรับความต้องการของนักดนตรีและผู้ฝึกเล่นดนตรีที่ต้องการจะซื้อหาเครื่องดนตรี ร้านขายเครื่องดนตรีจะมีเครื่องดนตรีให้เลือกหลากหลายแทบทุกประเภท หรือบางร้านก็ขายเฉพาะเครื่องดนตรีบางประเภท เพื่อสนองความต้องการของลูกค้าเฉพาะกลุ่ม ซึ่งราคาจะแตกต่างกันออกไปตามคุณภาพและยี่ห้อของเครื่องดนตรีประเภทนั้น ๆ

ธุรกิจประเภทร้านขายเครื่องดนตรีเกิดขึ้นเพื่อรองรับความต้องการของนักดนตรีและผู้สนใจด้านดนตรี

3) ห้องซ้อมดนตรีและห้องบันทึกเสียง ธุรกิจประเภทห้องซ้อมดนตรีเกิดขึ้นเนื่องจากการเล่นดนตรีจำเป็นจะต้องใช้เสียงที่ดังพอสมควร เพื่อไม่ให้เกิดความรำคาญของบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเล่นดนตรี และคนรอบข้าง ห้องซ้อมดนตรีจึงจัดตั้งขึ้นเพื่อให้ให้นักดนตรีได้มีสถานที่สำหรับซ้อมดนตรีและฝึกฝนฝีมือทั้งแบบเดี่ยวและรวมวงได้อย่างเต็มที่

ห้องซ้อมดนตรี

ส่วนธุรกิจห้องบันทึกเสียง สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการบันทึกเสียงต่าง ๆ เช่น บันทึกเสียงเครื่องดนตรีประกอบบทเพลง บันทึกเสียงประกอบโฆษณา บันทึกเสียงประกอบภาพยนตร์ ห้องบันทึกเสียงมีการออกแบบให้เก็บเสียง ไม่ให้เกิดเสียงสะท้อนและไม่ให้เสียงจากภายนอกเล็ดลอดเข้ามาได้ ธุรกิจประเภทนี้ค่อนข้างใช้การลงทุนค่อนข้างสูง เพราะในการบันทึกเสียงแต่ละครั้งต้องใช้อุปกรณ์เป็นจำนวนมาก เช่น

1. Mixer
2. Amplifier Microphone
3. Computer And Recording Software
4. CD Player
5. Speaker เป็นต้น

ห้องบันทึกเสียง

3.6 ดนตรีกับการศึกษา

ในปัจจุบันการเรียนการสอนทางด้านดนตรีได้มีการเปิดกว้างมากขึ้นในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา รวมถึงในระดับอุดมศึกษาก็มีการเปิดสอนดนตรีหลายหลักสูตรทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน ผู้ที่สนใจศึกษาต่อก็สามารถเลือกที่จะเข้าศึกษาได้ตามที่ตนสนใจ ซึ่งการที่จะศึกษาต่อในระดับนี้จะต้องมีความรู้พื้นฐานทางดนตรีทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติบ้างพอสมควร

สาขาวิชาทางดนตรีสากลที่มหาวิทยาลัยต่าง ๆ เปิดสอน เช่น สาขาดนตรีคลาสสิก ดนตรีแจ๊ส การประพันธ์เพลง ธุรกิจดนตรี เทคโนโลยีทางดนตรี และสาขาวิชาทางดนตรีไทยที่มหาวิทยาลัยต่าง ๆ เปิดสอน เช่น สาขาการขับร้อง สาขาการปฏิบัติเครื่องดนตรี เป็นต้น

นักศึกษาที่เรียนสาขาวิชาดนตรีไทยในระดับอุดมศึกษา

ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความถนัดของตน อาชีพรองรับสำหรับผู้จบการศึกษาทางด้านดนตรี เช่น ครูสอนดนตรี นักดนตรี นักร้อง นักวิชาการดนตรี นักประพันธ์เพลง ผู้อำนวยการเพลง ข้าราชการตำรวจและทหารสังกัดกองดุริยางค์ 4 เหล่าทัพ เป็นต้น

อาชีพที่กล่าวไปเป็นเพียงบางอาชีพเท่านั้น ผู้ที่จบการศึกษาทางด้านนี้สามารถไปประกอบอาชีพส่วนตัวอื่น ๆ ได้อีกมากมาย ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นว่าอยากจะประกอบอาชีพอะไร

นักดนตรี

นักร้อง

ผู้อำนวยเพลง

ฝึกฝนดนตรี

นักเรียนนำดนตรีไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
ในด้านที่ตนเองถนัดตามความเหมาะสม

66 แหล่งค้นข้อมูล

1. ห้องสมุด
2. เครื่องดนตรีไทย เครื่องดนตรีสากล และ
เครื่องดนตรีพื้นบ้าน
3. วงดนตรีไทย วงดนตรีสากล และวงดนตรี
พื้นบ้าน
4. อินเทอร์เน็ต
 - วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม
<http://www.music.msu.ac.th>
 - เว็บไซต์กีตาร์ไทย
<http://www.guitarthai.com>

สรุป

การถ่ายทอดอารมณ์ และความรู้สึกของผลงานดนตรี

1. เกณฑ์ในการประเมินผลงานทางดนตรี

1.1 เกณฑ์ในการประเมินคุณภาพของผลงานทางดนตรี

1) **คุณภาพด้านเสียง** คุณภาพเสียง หมายถึง ระดับมาตรฐานของเสียงที่เกิดจากแหล่งกำเนิดเสียงที่แตกต่างกัน เช่น เสียงร้อง วิธีการบรรเลง วัสดุที่ใช้ทำเครื่องดนตรี ขนาดและรูปร่างของเครื่องดนตรีที่ต่างกัน เป็นต้น

(1) เกณฑ์การประเมินคุณภาพด้านเสียงร้องที่ดี เช่น

- เสียงของผู้ขับร้องมีความไพเราะหรือไม่
- การออกเสียงชัดเจน แจ่มใส ไพเราะ น่าฟังหรือไม่

(2) เกณฑ์การประเมินคุณภาพด้านเสียงเครื่องดนตรี เช่น

- คุณภาพของเสียง ความชัดเจน แจ่มใส ไพเราะน่าฟัง และเป็นไปตามธรรมชาติหรือไม่
- อารมณ์และความรู้สึกต่าง ๆ เช่น ความอ่อนหวาน นุ่มนวล โศกเศร้า เป็นต้น

2) **คุณภาพด้านองค์ประกอบดนตรี** ดนตรีไม่ว่าชาติใดก็ตามย่อมมีองค์ประกอบของดนตรีที่เป็นส่วนสำคัญในการสร้างงานดนตรีเช่นเดียวกัน แต่อาจมีความเหมือนหรือแตกต่างกันบ้าง ส่วนจะเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับวิวัฒนาการของดนตรีและพื้นฐานทางวัฒนธรรมของชาตินั้น ๆ การที่จะแสดงความคิดเห็นหรือวิจารณ์งานดนตรีได้ นักเรียนจะต้องมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบของดนตรีเป็นอย่างดี

เกณฑ์การประเมินคุณภาพด้านองค์ประกอบดนตรี คุณภาพด้านองค์ประกอบดนตรี สามารถสังเกตจากองค์ประกอบต่าง ๆ ของดนตรี ดังนี้

- (1) ทำนองเพลง
- (2) ลีลาจังหวะของดนตรี
- (3) การประสานเสียง

1.2 เกณฑ์ในการประเมินคุณค่าของผลงานทางดนตรี

1) **การประเมินคุณค่าที่มีต่ออารมณ์และความรู้สึกของผู้ฟัง** ได้แก่

- (1) คุณค่าทางด้านจิตใจ
- (2) คุณค่าทางด้านการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2) **การประเมินคุณค่าที่มีต่อสังคม** งานดนตรีเป็นงานศิลปะที่แสดงออกโดยใช้เสียง ทำนอง เนื้อร้อง จังหวะ เป็นสิ่งในการสื่อไปถึงตัวผู้ฟังหรือผู้ชม ดังนั้นงานดนตรีที่ได้รับการยอมรับจากสังคมก็ย่อมต้องมีเนื้อหา ทำนองที่สามารถสื่อถึงสภาพของสังคมในยุคปัจจุบัน เช่น การทำให้ผู้คนในสังคมรักใคร่ปรองดองกัน หรือบทเพลงที่กล่าวถึงชีวิตประจำวัน เช่น เพลงลูกทุ่ง เป็นต้น

2. การถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของงานดนตรีจากแต่ละวัฒนธรรม

2.1 วัฒนธรรมดนตรีภาคเหนือ

การบรรเลงของวงดนตรีภาคเหนือจะมีเอกลักษณ์ในด้านของสำเนียง ลีลาจังหวะ และทำนองที่ไพเราะ อ่อนหวาน ตามสภาพอากาศที่ค่อนข้างเย็นสบายของธรรมชาติ ทั้งนี้ก็เพราะว่าสภาพภูมิประเทศของภาคเหนือมีลักษณะเป็นที่ราบเชิงเขาหรือบนภูเขา สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นในดนตรีภาคเหนือ คือ ลีลาการขับร้อง ท่วงทำนองจะอ่อนโยน เชื่องช้าและนุ่มนวล ดนตรีและบทเพลงภาคเหนือ เช่น ซอเมือง เป็นต้น

2.2 วัฒนธรรมดนตรีภาคใต้

ลักษณะการบรรเลงดนตรีของภาคใต้จะมีลักษณะค่อนข้างเร็ว ไม่อ่อนหวานเนิบนาบเหมือนกับภาคอื่น ๆ เพราะว่าลักษณะภูมิอากาศของภาคใต้มีอากาศที่ค่อนข้างร้อนและมีภูมิประเทศติดทะเลทั้งสองด้าน มีลมแรงเกือบตลอดปี ชาวภาคใต้มีลักษณะนิสัยค่อนข้างแข็งแกร่ง สำเนียงภาษาพูดห้วนสั้น ซึ่งสะท้อนออกมาเป็นลักษณะของดนตรีภาคใต้ ดนตรีและบทเพลงภาคใต้ เช่น คำตัก เป็นต้น

2.3 วัฒนธรรมดนตรีภาคกลาง

ชาวบ้านภาคกลางส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำไร่ ทำนา เนื่องจากภาคกลางมีภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม เพลงพื้นเมืองส่วนใหญ่จะกำเนิดมาจากท้องไร่ท้องนา เดิมเป็นเพียงการละเล่นเพื่อพักผ่อนหย่อนใจสร้างความสนุกสนานเพื่อผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยขณะทำงาน ต่อมาจึงพัฒนาให้มีรูปแบบที่เป็นแบบแผนมากขึ้น ดนตรีและบทเพลงภาคกลาง เช่น เพลงเหย่อย เป็นต้น

2.4 วัฒนธรรมดนตรีภาคอีสาน

ภาคอีสานมีภูมิประเทศที่กว้างใหญ่ มีประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก พื้นที่โดยทั่วไปมีทั้งอุดมสมบูรณ์ และแห้งแล้ง แต่จะแห้งแล้งเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นชาวบ้านจึงต้องขยันขันแข็งในเวลาที่สามารถทำนาได้ เพราะถ้าไม่เร่งรีบเมื่อถึงฤดูร้อนก็จะแห้งแล้งไม่สามารถเพาะปลูกได้ ลักษณะดังกล่าวส่งผลต่ออิทธิพลทางด้านดนตรีของภาคนี้คือ มีจังหวะและลีลาที่รวดเร็ว ดนตรีและบทเพลงภาคอีสาน เช่น เพลงภูไท เป็นต้น

3. การประยุกต์ใช้ดนตรีกับชีวิตประจำวัน

3.1 ดนตรีกับการผ่อนคลาย

ดนตรีมีผลต่อสภาพจิตใจและสมองเป็นอย่างมาก เพราะเสียงดนตรีทำให้เกิดได้ทั้งความรู้สึกผ่อนคลาย ความสงบ ความมุ่งมั่น ความฮึกเหิม คลายเหงา ตลอดจนทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ได้ ในระหว่างที่ฟังเพลงต้องมีส่วนกับบทเพลง และค่อย ๆ ลดระดับเสียงเพลงเบาลงเรื่อย ๆ จากนั้นก็ทำให้สงบนิ่งเพียงแค่นี้เราก็สามารถใช้บทเพลงช่วยในการผ่อนคลายได้

3.2 ดนตรีกับการพัฒนามนุษย์

ร่างกายของมนุษย์เราสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ล้วนแต่มาจากการสั่งการของสมอง เพราะฉะนั้นสมองของเราจึงต้องได้รับการพัฒนาอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้เกิดทักษะ เพลงหรือดนตรีก็เป็นส่วนหนึ่งในการทำให้สมองคนเรามีการกระตุ้นและทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การเคลื่อนไหวตามจังหวะดนตรี โดยการเต้น การรำ รำ การฟังเพลง การฝึกเล่นดนตรีหรือร้องเพลง

3.3 ดนตรีกับการประชาสัมพันธ์

ในปัจจุบันเทคโนโลยีทางการสื่อสารมีการพัฒนาก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว การประชาสัมพันธ์เพื่อเป็นการส่งเสริมการขายให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายจึงเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นการประชาสัมพันธ์จะต้องเลือกสรรสื่อประชาสัมพันธ์ ที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและมีประสิทธิภาพมากที่สุด การใช้ดนตรีเป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์ เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่นิยมกันมากในปัจจุบัน

3.4 ดนตรีกับการบำบัดรักษา

ดนตรีบำบัด คือ การนำดนตรีและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีมาประยุกต์ใช้รักษาโรคของร่างกายรวมทั้งช่วยรักษาในด้านของอารมณ์และสภาพจิตใจ การใช้ดนตรีบำบัดในเด็กเพื่อช่วยพัฒนาฟื้นฟูเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านต่าง ๆ เช่น มีปัญหาในการเข้าสังคม มีปัญหาทางการสื่อสาร มีปัญหาด้านอารมณ์ เป็นต้น นอกจากนี้ดนตรีบำบัดยังสามารถใช้ได้กับบุคคลทั่วไปเพื่อลดความเครียดได้ เช่น การตีกลอง หรือการเล่นเครื่องเคาะจังหวะ การออกกำลังกายประกอบเพลง เป็นต้น

3.5 ดนตรีกับธุรกิจ

ธุรกิจทางด้านดนตรีในปัจจุบันเกิดขึ้นหลายรูปแบบ ซึ่งมีความแตกต่างกันออกไป เช่น

- การสอนดนตรี
- ร้านขายเครื่องดนตรี
- ห้องซ้อมดนตรีและห้องบันทึกเสียง เป็นต้น

3.6 ดนตรีกับการศึกษา

ในปัจจุบันการเรียนการสอนทางด้านดนตรีได้มีการเปิดกว้างมากขึ้นในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา รวมถึงในระดับอุดมศึกษาก็มีการเปิดสอนดนตรีหลายหลักสูตรทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน ผู้ที่สนใจศึกษาต่อก็สามารถเลือกที่จะเข้าศึกษาได้

กิจกรรมเสนอแนะ

1. นักเรียนรวมกลุ่มกันฟังเพลงแล้วร่วมกันอภิปรายและประเมินคุณภาพของบทเพลง แล้วนำเสนอหน้าชั้นเรียน
2. นักเรียนรวมกลุ่มกันแล้วร่วมกันอภิปรายถึงคุณค่าของบทเพลงที่ฟังว่ามีคุณค่าต่อตนเองและสังคมอย่างไร
3. นักเรียนรวมกลุ่มกันแล้วร่วมกันเปรียบเทียบอารมณ์และความรู้สึกของดนตรีจากวัฒนธรรมต่าง ๆ แล้วนำไปจัดบอร์ดความรู้
4. นักเรียนรวมกลุ่มแล้วสรุปเป็นรายงานเรื่องการประยุกต์ใช้ดนตรีในชีวิตประจำวัน

โครงการ

นักเรียนเลือกปฏิบัติโครงการต่อไปนี้ตามความสนใจ หรือคิดโครงการขึ้นเองโดยขอคำแนะนำจากครู แล้วปฏิบัติตามขั้นตอนการทำโครงการ

1. โครงการศึกษาบทเพลงพื้นบ้านในภูมิภาคต่าง ๆ
2. โครงการสำรวจบทเพลงไทยและบทเพลงสากลที่นิยมนำมาบรรเลงในวงดนตรี
3. โครงการสำรวจความสนใจเรื่องการเรียนต่อสาขาดนตรีในระดับอุดมศึกษา

การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

● นักเรียนประเมินคุณภาพการประพันธ์และการเล่นดนตรีของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งเปรียบเทียบความแตกต่างของดนตรีในวัฒนธรรมต่าง ๆ และนำดนตรีไปประยุกต์ใช้ในงานอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

คำถามทบทวน

1. นักเรียนคิดว่าการประเมินคุณภาพของงานดนตรีมีความจำเป็นอย่างไร
2. การประเมินคุณค่าของดนตรีต้องประเมินอย่างไรบ้าง
3. นักเรียนคิดว่าลักษณะการบรรเลงดนตรีของภาคใดที่มีความเชื่องช้าและอ่อนหวาน และเพราะเหตุใด
4. ดนตรีบำบัดช่วยรักษาเด็กที่มีอาการป่วยแบบใด
5. นักเรียนคิดว่าธุรกิจดนตรีประเภทใดที่ใช้เงินลงทุนสูงที่สุด และเพราะเหตุใด